

Кулієв Р. Р.

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Науковий керівник – Медведь О. В., кандидат філологічних наук,

доцент кафедри прикладної лінгвістики

ОСНОВНІ ТИПИ ЗАПОЗИЧЕНЬ ЗА РІЗНИМИ КРИТЕРІЯМИ

Проаналізуємо основні типи запозичень за різними критеріями. Іншомовна лексика за ступенем її засвоєння мовою, яка приймає, на думку А. Марті, поділяється на:

- 1) запозичені слова, засвоєні іншою лексичною системою;
- 2) іншомовні слова, засвоєні частково;
- 3) чужі слова;
- 4) стійкі запозичення, що підпорядкувалися мовній системі. Вони мають номінативну, понятійно-диференційну функцію;
- 5) запозичення, які вже підпорядкувалися мовній системі, але стилістично ще обмежені (переважно мовою писемною);
- 6) запозичення тимчасові, недостатньо асимільовані в мові (їх супроводжує тлумачення/опис).

Е. Хауген висунув ідею структурної диференціації запозичених слів, вирізнивши три граматичні типи іншомовних слів: 1) слова без морфологічної субституції, такі, що повністю відповідають своїм прототипам у мові/джерелі; 2) слова з частковою морфологічною субституцією, які тільки частково складаються з іншомовних елементів; 3) слова з повною морфологічною субституцією, тобто кальки або семантичні запозичення.

У сучасній теорії найбільш поширена класифікація, заснована на характері запозичуваного матеріалу на різних рівнях, яка традиційно виділяє основні види запозичення: 1) пряме запозичення; 2) калькування.

В. Мартинов пропонує класифікацію запозичень, ставлячи її в залежність від характеру мовних контактів і позамовних чинників. Він протиставляє запозичення (можливе завдяки торговельним та культурним зв'язкам між народами) і проникнення (наслідок тривалого, суміжного по території співіснування мов з обов'язковою наявністю білінгвізму принаймні в прикордонному районі).

У мовознавстві відома також класифікація, яка містить цілу систему критерій (11 пунктів), за якими можна визначити основні типи іншомовних одиниць. Це такі, як:

1) за генетичною належністю до мов/джерел чи до мовних сімей: індоєвропейські (германізм, слов'янські, англійські, русизми тощо), арабізми, тюркізми та інші;

2) за поширеністю у мовах світу: інтернаціоналізми, регіоналізми, локалізми, оказіоналізми;

3) за ступенем засвоєння мовою/реципієнтом: повністю засвоєні, частково засвоєні, незасвоєні;

4) за структурою запозиченого слова: чужа (іншомовна) форма, змішана форма (напівкалька), власне (рідна) форма (калька);

5) за графічним образом запозиченого слова: власне графічна форма (іншомовні слова), чужа графічна форма (іншомовні вкраплення);

6) за наявністю у семантиці запозиченого слова національно/культурного чи культурно/ історичного компонента: екзотизми, варваризми, етнографізми, орієнталізми тощо;

7) за лексико/граматичними класами: іменники, прикметники, дієслова, вигуки. Запозичені переважно іменники;

8) за тематичними групами;

9) за стилістичними відтінками запозиченої лексики: номінативні та естетичні;

10) за сферою використання: загальноповсякденні й професійно обмежені (запозичені терміни);

11) за часом запозичення: ранні (історичні, етимологічні, старі), пізні (сучасні, нові).

Отже, використання запозичень завжди було і є соціально значущим елементом мовної поведінки того, хто говорить. Лексика першою реагує на контакт з іншою мовою, хай навіть короткочасний та поверховий. Елементи чужої мови з'являються в ній без будь-яких перешкод. Тому словниковий склад сучасної української літературної мови є найбільш проникливою ділянкою мови. Саме в лексиці відбиті всі великі, а часом і незначні події історії носіїв мови.